

Її полиновий присмак. Де живе свобода

Про книгу

Віталія й Родіон хотіли бути свободними від усього. Але забули, що свобода — це ще й відповідальність. Болючим було повернення до звичного світу. Вони вирішують на час розійтися, щоб осмислити те, що було, є і буде між ними. Родіон іде добровольцем до АТО. А Віталія вчиться просто жити. Може, матуся пригорне її до серця й дасть сили будувати долю? Але матір-прокурорша відмовляється від неї. Ба більше — з її подачі доньці не знайти роботи в рідному місті. Спасінням для Віталії стає праця в реабілітаційному центрі, де відновлюють поранених побратимів коханого. Вона нарешті розуміє: справжня свобода — це те, що в тебе неможливо забрати. Як і неможливо загасити кохання, що живе в її серці...

Світлана Талан

Де живе свобода

*Її полиновий
присмак*

**Золота письменниця
України**

КСД

Світлана Талан

---

*Де живе
свобода*

Її полиновий присмак

Світлана Талан

*Де живе
свобода*

Її полиновий присмак

РОМАН

ХАРКІВ
2022 КСД

КСД

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2022

ISBN 978-617-12-9383-0 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Дизайнер обкладинки *Анастасія Попова*

Талан С.

Т16 Де живе свобода. Її полиновий присмак : роман / Світлана Талан. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2022. — 320 с.

ISBN 978-617-12-9297-0

Віталія і Родіон зрозуміли, що хибно уявляли свободу як втечу від суспільства. Після пережитої трагедії — втрати новонародженого сина — вони повертаються додому і вирішують на певний час розійтися, щоб осмислити те, що було, є і буде між ними. Родіон іде добровольцем в АТО. А Віталія вчиться давати собі раду. Та хай як вона намагається жити звичайним життям і знайти роботу, їй усюди заважає матір, яка не може пробачити доньці несподіваного непослуху. Складається, здавалось би, безвихідна ситуація. Щоб змінити її, треба зважитися на рішучий крок... Чи не забракне Віталії сил? І яка доля їхнього з Родіоном кохання?

УДК 821.161.2

© Талан С. О., 2021

© Depositphotos.com / arkusha, HannaNes, обкладинка, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2022

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2022

Будь-який збіг прізвищ та імен прошу вважати випадковим.
Авторка

Частина перша

Весна, літо 2019 р.

Свобода — це не те, що вам дали. Це те, що у вас не можна забрати.
Вольтер (Марі Франсуа Аруе)

Розділ 1

Падав дощ, весінній, теплий, освіжаючий і життєдайний. Віталія любила таку погоду, коли теплого весняного дня повітря наповнювалося пахощами квітучих садів і після дощу запахи ставали більш відчутними, від них було п'яно у голові, як від ковтка доброго вина. Все раділо небесним краплям, які несли життєву силу всьому живому. Зеленаві, ще не припорошені листочки тягнулися вгору назустріч свіжості, що неслася до них згори, тягнулися до крапель травинки, раділи дерева, їхнє коріння залюбки смакувало небесною водичкою.

Віталія мала при собі парасольку, але не поспішала діставати її з сумки, вона повільно йшла берегом босоніж, відчуваючи під ногами ковдру м'якого споришу. Вона підвела голову вгору, підставивши обличчя теплим краплям, що, здавалося, вливали у неї життєві сили, яких їй зараз так бракувало. Після довгої самоізоляції Віталія нарешті знайшла в собі сили покинути клітку-квартиру, поїхала до річки і не прогадала. Пішов дощ, і вона раділа йому, як і все навколо. Віталія розуміла, що потрібно починати жити по-новому, але як це зробити, поки не знала. Вона ні з ким не хотіла спілкуватися, жила вже не один день затворницею, якій байдуже, чи день за вікном, чи ніч. Родіону при зустрічі сказала, що попрацювала із психологом і почувається вже краще, але то була неправда. Віталія й справді відвідувала заняття, але чи то психолог виявився не надто добрим фахівцем, чи вона замкнулася на занадто міцний замок так, що не змогла йому довіритися повністю. Вона зізналася, що втратила дитину, але не розповіла, де і за яких обставин. Напевно, тому й заняття із психологом не дали бажаного результату. Віталія перестала відвідувати фахівця, зрозумівши, що має сама прийняти рішення, як їй жити далі. Коли Родіон був у місті, то вона знала, що у будь-який момент може йому зателефонувати і він приїде до неї. Зараз вона відчувала самотність, тягучу, важку і безмежну. Було відчуття, що живе у якомусь паралельному світі, де навколо люди, але вона їх не бачить і вони її не помічають. Лише сьогодні вона зробила перший крок до змін у своєму житті, поїхавши на зустріч із природою, і вперше дихала

на повні груди й раділа дощу, як чомусь близькому та рідному, такому, що розуміє її і втішає.

Дощ стих так зненацька, як і почався, й одразу визирнуло сонце, озвалося різноголоссям птаство і повітря наповнилося запахами свіжості й самої весни. Віталія помітила, що на дачних ділянках за річкою буйним цвітом вкрилися садки, і подумала: «Цікаво, чи зацвіла вишенька на могилі Іванка?» І знову спогад болем шпигнув у серце. Вони з Родіоном збиралися обвінчатися у церкві, яку відродив Володимир, але не сталося. Роді вона телефонувала раз на тиждень у вихідні. Можливо, вона б і розмовляла з Родіоном в інші дні, але він був там, де мобільником міг скористатися лише у суботу по обіді та у неділю. Віталія знала, що час лікує, але почуття провини за смерть сина не давало їй зцілення. Жінка розуміла, що робота мала б її відволікти від гнітючих думок, але наприкінці навчального року вакансій за її спеціальністю знайти було неможливо, тож потрібно було чекати принаймні до кінця серпня.

«Потрібно зустрітися з Валентиною, — вирішила Віталія, — вона мене завжди підтримувала, коли було важко».

Повернувшись додому, жінка знайшла невеличкий нотатник, де були записані номери телефонів. На очі потрапив перший запис «мама», і вона швидко перегорнула сторінку, немов та обпекла її пальці, тоді знайшла номер подруги. Валентина взяла слухавку одразу, відповіла і не пізнала по голосу Віталію.

— Господи! Як я рада тебе чути! — радісно промовила Валентина. — Я вже не знала, що й думати! Твій номер був недоступний, а коли випадково зустріла Маргариту Варфоломіївну і запитала у неї про тебе, то вона мені сказала, що не знає, де ти, і не бажає знати. Де ти була? Ти зараз у місті? Нам треба зустрітися!

— Зустрінемося і поговоримо, — відповіла Віталія.

Того вечора Віталія поспішила на зустріч із подругою у знайоме кафе поблизу ліцею, де колись працювала. Коли Валентина зайшла до приміщення, то кинулася в обійми подруги і ледь не розплакалася.

— Яка ти стала худюща! — промовила розчулено Валентина. — І все одно така ж гарна, як і раніше!

— А ти, Валечко, зовсім не змінилася! — зауважила подруга.

— Віточко, де ви були? — запитала Валентина, коли емоції від зустрічі їй вдалося вгамувати. — Ти з Родіоном чи як?

— Чи як, — сумно посміхнулася Віталія. — Ми були з Родіоном. Де? Ніколи не здогадаєшся! Ми жили в покинутому будиночку у Чорнобильській зоні.

— У зоні відчуження?! — Валентина здивовано поглянула на Віталію. — Чого вас туди занесло?

— Не знаю, зрозумієш ти мене чи ні, але спробую пояснити. Ми хотіли бути вільними, ні від кого і ні від чого не залежати, щоб бути разом, відкинувши всі умовні рамки, які встановило суспільство, — пояснила Віталія. — Вирішили, що саме там, де живе свобода, ми зможемо пожити деякий час щасливо і відчувати себе по-справжньому вільними.

Валентина мовчала, напевно, намагаючись зрозуміти логіку у діях закоханих.

— Не розумію, вибач, — промовила вона згодом. — Можна було б поїхати з міста, якщо воно вас так обтяжувало, оселитись деінде, наприклад десь у тихому селі.

— Ми хотіли стати вільними, — повторила Віталія, зробивши наголос на слові «вільними». — Розумієш?

— У моєму розумінні вільними можна бути будь-де, — тихо промовила Валентина.

— Ось ти, Валю, відчуваєш свою свободу?

— Так! Мене наразі ніщо не обтяжує. Є робота, яку я люблю, коханий чоловік, бажана спільна дитина. Що ще потрібно?

— Ви залежні від грошей, яких, напевно, не вистачає на подорожі, залежні від правил поведінки, від законів, а ми тоді хотіли бути повністю вільними, щоб дихати свободою, насолоджуватися нею! Розумієш?!

— І як? Відчули її? Вдихнули запах свободи у зоні відчуження?

У словах подруги Віталія відчула несхвалення і навіть легку іронію і зрозуміла, що не зможе Валентині відкритися і розповісти, як помилялися і яку ціну заплатили за ту омріяну й оманливу свободу.

— Ми вдихнули свободу, відчули її, забувши про те, що свобода — це ще й відповідальність, — із сумом промовила Віталія.

Валентина мовчала. Вона неквапливо допила каву, поставила чашку на стіл, подивилася на подругу.

— Віточко, ти зараз щаслива? Тобто ви щасливі разом? Дивлячись на тебе, цього не скажеш, — обережно зауважила жінка.

— Ми були щасливі, але... недовго.

— Ви розбіглися?

— Ні, Родя пішов на війну.

— Він зараз...

— Так, він сам прийняв таке рішення. Тож я тепер сама тут і без роботи, — сказала Віталія. — У відділі освіти сказали, що вакансій потрібно чекати ближче до нового навчального року.

— Слухай! Моя знайома, яка працює у дитячому садку вихователькою, десь за місяць іде у декретну відпустку, то, може, варто тобі спробувати? — запропонувала Валентина і дала адресу закладу. — Сходи напряду до завідувача, поговори з ним.

— Гарзд! Я згодна на будь-яку роботу, — погодилася Віталія.

— Віто, з мамою як ти?

— Ніяк, — Віталія стенула плечима. — Родіон ходив до неї, то мама навіть не поцікавилася, де я зараз, не дізналася мій номер телефону.

— Я б на твоєму місці поїхала до неї, поспілкувалася — мати все-таки.

— Покаятися? Впасти у ноги і просити пробачення? — Віталія сумно всміхнулася.

— Спробувати порозумітися.

Віталія нервово постукала пальцями по столу.

— Я спробую! — промовила вона. — А тепер твоя черга розповісти, як ти, як Назарчик.

Розділ 2

Віталії знову наснилися жахіття. Вона бачила тільце свого синочка у картонній коробці, коли коріння вишеньки почало швидко рости, впиватися у маленьке тільце.

— Ні! Ні! Не треба! Іванку-у-у! — закричала вона щосили і прокинулася у холодному поті.

Віталія важко дихала, у голові шуміло і гуло. Вона з зусиллям підвелася з ліжка, ногами намацала капці, почалапала на кухню, дістала з холодильника пляшку з холодною водою і зробила кілька ковтків. За вікном уже прокидалося місто і вирувало життя. Матусі поспішали відвести дітей до садочка.

«Лише мій Іванко ніколи не зможе відвідати дитсадок, не піде до школи і не одружиться», — з сумом подумала жінка.

Страшний сон повторювався їй уже не вперше, і після такого Віталію ще більше тиснула пресом провина за смерть дитини. Вона розуміла, що з цим болем їй бути все життя і ніякий час не вилікує. Вчорашній дощ і зустріч із подругою надали їй життєвих сил, але ненадовго — нічні жахіття знову повернули її в жорстоку реальність, де нікого поруч не було, лише вона та біль провини.

Віталія згадала вчорашню розмову з Валентиною, коли подруга запропонувала їй зустрітися з матір'ю. Спогади про матір додали ще більшого болю, і жінку почали терзати сумніви: чи варто це робити? Їй нестримно захотілося хоча б на мить позбавитися жахливої самотності, почути рідний голос. Була неділя, і Віталія набрала номер Родіона.

— Привіт, кохана! — хлопець відповів одразу.

Від почутого голосу у Віталії потепліло на серці, немов вона вся зледеніла, а потім раптом потрапила у теплу оселю, де горів вогонь у каміні, було зручне крісло перед ним і м'якенький плед.

— Рада чути тебе, Родю! — промовила вона з любов'ю. — Мені потрібна твоя порада.

— Слухаю тебе.

— Я зустрічалася з Валентиною, і, на її думку, мені потрібно зустрітися з мамою і спробувати порозумітися.

— Слушна думка! Чому б і ні?

— Я вагаюсь.

— Чому?

— Лише тобі можу зізнатися: мені страшно з нею зустрічатися.

— Кохана, нічого не бійся! Ти доросла людина і вільна у своєму виборі, — сказав Родіон. — Як на мене, спробувати можна. Не вийде розмови, то розвернешся і підеш, ніхто тебе за це бити не буде.

— Я не знаю, як витримати ще один удар, коли... коли ми не порозуміємось, — зізналася Віталія.

— Не сприймай це як черговий удар долі, сподівайся на краще, але будь готова до гіршого. Головне — зберігай спокій і не бійся. Страх паралізує, і тоді співбесідник це відчує і цим скористається. Ти ж у мене сильна! Я це знаю! Коли буде важко — згадай про мене, уяви, що я поруч з тобою і тримаю тебе за руку. Добре?

— Дякую тобі, мій любий! Так і зроблю, — пообіцяла жінка.

— Якщо надумала, то не відкладай справу у довгий ящик, не дай ваганням узяти верх, — порадив Родіон.

Віталія попрощалася з юнаком і подумала, що Родіон наразі розсудливіший, ніж вона, хоча й молодший за неї на п'ять років.

«Родя змінився, — подумала вона, — і вже не схожий на закоханого хлопчиська-підлітка».

Віталія заварила каву, не поспішаючи пила напій, смакуючи кожним ковтком і збираючись із думками. Коли на дні чашки лишилася гуща, жінка глибоко вдихнула і, відкривши записничок, набрала номер матері. У глибині душі вона сподівалася, що мати зараз уже на роботі і не візьме слухавки, але помилилася.

— Алло! — почула вона у слухавці і завмерла, мов умить скам'яніла всім тілом. — Слухаю!

— Мамо, це я, — стиха промовила Віталія.

— Віта?! — почула здивоване, і у слухавці затихло.

— Так, це я. Мамо, нам потрібно зустрітися і поговорити! — на одному подиху вимовила Віталія.

— То приходь додому, поговоримо, — запропонувала мати.

— Я чекатиму тебе у кафе «Морський бриз», — Віталія вирішила сама призначити місце зустрічі. Не давши матері заперечити, запитала: — О котрій ти звільняєшся?

— О третій по полудню, — прозвучало сухо, й у слухавці часто запікало.

Розділ 3

Збираючись на зустріч, Віталія розпустила волосся, бо знала, що це матері не сподобається, вдягла футболку та обтислі джинси з дірками на колінах, взула кросівки. Спіймала себе на думці, що вперше в житті мати побачить її у вигляді, який вважала неприйнятним, і від того Віталії стало спокійніше. Вона залишила за собою право вибору і сама вирішила, як має виглядати, і це її неабияк потішило.

Поспішаючи до кафе «Морський бриз», Віталія трохи нервувала. Вона не могла уявити, чим закінчиться ця зустріч, але внутрішньо була готова до будь-якого результату. Жінка знайшла вільне місце біля вікна, замовила собі фруктове морозиво. Маргарита Варфоломіївна поважно зайшла до приміщення, шукаючи поглядом доньку, повільно посунула вузьким проходом між столиками.

«Мама не змінилася, така ж доглянута, з пишною зачіскою, гарно вдягнена, з густо на помадженими губами та ідеальним манікюром», — подумала Віталія.

— Доброго дня, мамо! — привіталася вона і всміхнулася кутиком вуст.

— Вітаю! — промовила жінка й помахом руки підзвала офіціанта, замовила капучино. — Як ти, Віто?

— Нормально, — промовила та і ледь помітно всміхнулася.

— Розповідай, де пропадала зі своїм бойфрендом.

— Ми... ми жили з Родею... далеко звідси.

— Вже нажилися? Щось не бачу перед собою щасливої заміжньої жінки, не видно і її турботливого чоловіка.

В словах матері було стільки іронії, що у Віталії стиснулося серце. У глибині душі вона до останнього сподівалася, що мати при зустрічі розчулиться, скаже, що все їй пробачила, і пригорне до себе зі словами: «Люба моя донечко! Дурненька моя дитино! Накоїла помилок, але хто з нас без гріха? Ти можеш мені довіритися, бо окрім тебе, у мене нікого немає і я тебе люблю. Пробач, що не розуміла тебе, не порадила і не підтримала!» Скільки разів Віталія уявляла, як мати промовить ці такі бажані слова, і вони обидві розплачуться, покаються, пробачать одна одній, і вона в обіймах рідної людини все-

все їй розповідь, нічого не приховуючи. Віталія була майже впевнена, що так і буде, і вона, нарешті, виговориться й облегшить душу, але скептичні слова матері поставали парканом між ними.

«Мама мене зрозуміє!» — подумала Віталія, все ще сподіваючись на щирі розмову.

— Ми не розлучилися з Родою, — сказала вона, — він пішов добровольцем в АТО.

— А міг би навчатися за кордоном, отримати гарну освіту ще й бізнес батьків, — зітхнула жінка й кивком подякувала офіціанту за каву. — Нехай повоює, посидить в окопах, послухає свист куль, то, може, й розуму додасться. Хоча... Такі люди невинуваті. І слід зазначити, що ти, Віто, споганила його майбутнє. Так-так! І не зиркай на мене спідлоба! Якби ти не розставила ноги перед неповнолітнім хлопчиком...

— Мамо!

— Що «мамо»? Потрібно тоді було слухати матір і вийти заміж за поважного чоловіка, якщо вже так засвербіло між ногами!

— Я не кохала його!

— Покохала б із часом. А що тепер? Осоромилась сама, мене осоромила, перекреслила світле майбутнє Родіону.

— Я... я справді накоїла багато помилок, але вже нічого не змінити, — почала Віталія, але мати її перервала.

— Сподіваюсь, що твій коханець не зробив тобі дитину перед тим, як втекти від тебе в АТО? — запитала вона.

У Віталії всередині все стиснулося, серце завмерло у грудях від тих слів. Мати буравила її суворим поглядом так, що здавалося, загляне в душу і дізнається всю правду, але побоювання Віталії були марними.

— Добре, що вистачило розуму в тебе не завагітніти, а то б сором мій подвоївся, — зауважила жінка.

«Мама не те що не хоче мене зрозуміти — вона не відчуває навіть мого настрою, не помічає страху», — подумала Віталія і запитала:

— Який твій сором, мамо?

— А ти нічого не знаєш?! — невдоволено глипнула на неї очима жінка. — Чи прикидаєшся?

— Не розумію, про що ти.

— Ти ж не в лісі десь жила? Напевно, що читала газети, продивлялася новини в інтернеті, — зауважила жінка.

— Ні, не читала.

— Жодна газета не оминула гарячої теми про твою втечу з міста зі своїм учнем. Журналюги постаралися на славу! Так смакували новину про доньку прокурорки, яка звабила свого учня! Правда, наступного дня мені вдалося заборонити полоскати мої кістки і змішувати моє чесне ім'я з проступком доньки. Довелося дати інтерв'ю про те, що я не знала про зв'язок доньки з неповнолітнім, і заявити, що відмовляюся від такої доньки.

— Тобто?..

— Так! Я привселюдно відмовилася від такої доньки! — хизуючись, заявила жінка. — Лише так я змогла відбілити своє чесне ім'я!

— Ти... це зробила не по-справжньому? — запитала Віталія, і губи її зрадливо затремтіли.

— Я не лицемірка! Я відмовилася від тебе, бо ти не варта того, щоб бути донькою прокурорки!

— Я була і залишаюся твоєю донькою, — промовила стиха Віталія, зробивши наголос на слові «твоєю».

Маргарита Варфоломіївна відсунула від себе порожню чашку, постукала по столу товстими короткими пальцями, прикрашеними перснями, затримала погляд на доньці.

— Можливо, я наголошую, що можливо, я тебе пробачу, — промовила вона після затяжної паузи, — але за однієї умови.

— ?

— Ти маєш прийти до мене додому, щиро попросити вибачення, відмовитися від свого Родіона, потім піти до батьків хлопця і там перепросити, вже після цього тобі доведеться все це повторити журналістам. Напевно, ти ще кілька років не зможеш працювати за фахом, але з часом усе забудеться, вляжеться. Сидітимеш удома, на люди не показуватимешся, у тебе, Віто, буде достатньо часу, щоб працювати над дисертацією, захистишся і потім зможеш повернутися на роботу. Ось такі мої умови!

— Відмовитися від Родіона?! Що це означає? Я ж його кохаю!

— Не хочу навіть чути про нього! Яке кохання?! Тобі повторити все спочатку чи ти мене почула?

— А якщо не почула?

— То тебе нікуди на роботу не візьмуть!

— Неправда! Я піду працювати в дитсадок вихователькою! Я зможу сама себе забезпечити! — заявила Віталія.

— Не зможеш! Я подбаю про те, щоб ти не змогла навіть прибиральницею працювати, не те що у закладах освіти! Даю тобі на роздуми три дні! Лише три дні! Віто, не жартуй зі мною і не гадай, що зможеш користуватися моєю добротою. Ти згинеш без моєї підтримки і допомоги! Гадаєш, твій коханець повернеться до тебе?! Та нащо ти йому здалася?! Впевнена, що не від хорошого життя він утік від тебе в окопи! Ти добре йому підставила, хлопчик навтішався і пішов від тебе!

— Це неправда! — скрикнула Віталія, і в її очах заблищали сльози.
— Родя любить мене!

— Ага! Помрій! — жінка скривила губи у посмішці. — Три дні! — повторила вона і показала три товсті пальці. — Бо наступного такого шансу я тобі не дам.

Маргарита Варфоломіївна неспішно підвелася, розрахувалася і пішла на вихід. Віталія ще довго сиділа в оціпенінні.

Розділ 4

Після проходження медичної комісії у місцевому військкоматі Родіон підписав контракт на службу у лавах ЗСУ на три роки. Після цього у нього було кілька вільних днів, і він їх провів у роздумах. Вкотре запитував себе, чи правильний крок у своєму житті він зробив. Коли він на певний час розійшовся з Віталією, щоб привести думки та почуття до ладу, то вкотре доходив висновку, яким безглуздим було їхнє рішення шукати власну свободу у зоні відчуження.

«Все мало бути не так!» — гризла його невтішна думка, але змінити щось уже було пізно.

Родіон розумів, що вони з Віталією були настільки закохані, що втратили розум і зв'язок з реальністю. Якби вони вчасно увімкнули тверезий розум, то могли б зрозуміти, як ризиковано народити дитину серед лісу та ще й взимку, але у рожевих окулярах весь світ був інакший. «З'ясувалося, що життя не пробачає помилок, якщо навіть ти закоханий і віриш у все хороше», — думав він.

Після одного удару Родіон отримав другий. Повернувшись у місто, він дізнався про те, що його найкращий друг Тимофій пішов захищати свою країну і за неї, як і його брат Антон, віддав життя. І це було у той час, коли Родіон тішився коханням у віддаленому куточку Чорнобильської зони відчуження. У першу хвилину від почутої гіркої новини серце Родіона ладне було розірватися навпіл. Почуття провини у нього вмить подвоїлося і прийшло відчуття, що все, що з ним відбулося впродовж останнього року, було суцільною помилкою. Лише кохання до Віталії він вважав закономірністю і справжнім щастям. Родіон тоді подумав, що якраз його друг вчинив як справжній чоловік і патріот, пішовши в зону АТО, а він тішився коханням, як хлопчисько. Від того Родіон відчував не лише свою нікчемність, а й сором перед загиблим другом.

«Я — жалюгідний нікчема, який не зміг захистити свою родину, не вберіг сина, а Тима — він справжнім був і таким залишився до кінця», — розмірковував Родіон безсонними ночами.

Він мав прийняти рішення, і воно прийшло до нього, як рятівне коло.

«Я маю довести коханій жінці і самому собі, що зможу стати справжнім чоловіком, здатним бути сильним фізично і духовно, також мушу помститися за загибель Тими», — вирішив він і того ж дня пішов до військкомату.

Перед відправкою до навчального центру він сповістив батьків про своє рішення.

— Ти зовсім здурів?! — запитав батько, почувши таку новину. — Там є кому захищати країну і без тебе.

— Тима так не думав, — зауважив Родіон.

— Я не переживу цього! Не витримаю другого твого вибрику! — розплакалася мати. — Це вона? Вона тебе туди посилає?

— Віталія ще не знає, — відповів він. — Таке рішення я прийняв самостійно.

— Твоє рішення ще більш безглузде, ніж втекти з дому у зону відчуження, — зауважив батько і додав, що може сходити і спробувати анулювати контракт, поки не пізно.

— Я сам будівник своєї долі, — сказав на те Родіон і попросив батька не втручатися у його життя.

— З тебе нікудишній будівник, — відповів батько з легкою іронією в голосі, а мати з сумом додала, що він власними руками руйнує своє майбутнє.

Не дійшовши з батьками згоди, Родіон під голосіння та сльози матері покинув батьківський дім. Попрощавшись із Віталією, він пішов до місця збору і разом з іншими хлопцями поїхав до навчального центру в Десну.

Родіон був морально готовий до труднощів військового життя, але перші дні перебування у навчальному центрі видалися не такими, на які він очікував. По приїзді їх повели до лазні, видали форму і поселили у казарму. Опинившись там, Родіон остовпів — в одному приміщенні стояли двоярусні ліжка на сто вісімдесят чоловік! Після усамітненого життя з Віталією у тихому будиночку він навіть не міг уявити, як можуть ужитися під одним дахом стільки людей. Новобранцям повідомили, що наступного дня їх буде тестувати психолог.

Розділ 5

Віталія зателефонувала Родіону ввечері в суботу. Цілий день вона перебувала ніби в прострації, коли час перестав існувати, а думки настільки переплуталися, мов липкий клубок павутиння, що вона не могла зосередитися на жодній з них.

— Віто, ти поговорила з мамою? — поцікавився Родіон.

— Так, Родю, — відповіла ледь чутно.

Перед очима знову постала її мати, сувора, з міцно стиснутими вузькими, яскраво нафарбованими губами. І її очі, що заглядали в душу, залишаючи там лише холод.

— Ви знайшли спільну мову? Вона вже охолола? — запитав чоловік.

— Родю, мама вважає, що ти... — промовила Віталія і затнулася, засумнівавшись, чи варто про це говорити з Родіою.

— Що, любя? Не мовчи, прошу тебе!

— Мама вважає, що ти погрався зі мною і втік подалі, краще в окопи, ніж бути зі мною! — Віталія заговорила швидко, схвильовано, вчепившись у цю єдину думку, яка зараз її тривожила. — Родю, якщо це так, то скажи мені, я все зрозумію! Чи маю я право тебе засуджувати? У жодному разі! Це я, лише я одна винна у тому, що відібрала у тебе твоє майбутнє, я винна в тому, що піддалася почуттям і втратила розум! На мені лежить провина за смерть Іванка. Ти маєш право покинути мене і забути, але я хочу знати правду!

— Мила, моя найкраща жінко! Єдина на все життя! Як ти могла таке подумати?! Я тебе покинув? Ні, ні і ще раз ні! Я кохаю тебе не менше, ніж у той день, коли побачив у класі. Ти для мене — все: життя, повітря, Всесвіт! І не смій себе звинувачувати ні в чому! Це, напевно, тобі Маргарита Варфоломіївна таке в голову вклала?

— Десь так, — невпевнено промовила Віталія. — Але я й сама себе звинувачую у всьому, що сталося.

— Моя кохана, запам'ятай: ти ні в чому не винна! Сталося те, що сталося, і вже нічого не змінити. Ми обоє втратили здоровий глузд, коли вирішили стати вільними і знайти особисту свободу подалі від людей. Так, ми помилилися, але провина лежить на нас обох! Якби я хотів тебе покинути, то повернувся б до батьків, покаявся і жив

з ними, але ж ні! Ми обоє розуміємо, що потрібно пожити окремо, щоб усе обміркувати, зробити висновки, перевірити наше кохання часом і розлукою, але я впевнений, що, пройшовши певні випробування, ми знову будемо разом!

— А якщо ні? Родю, якщо піде щось не так?

— Віталіє, відпусти від себе минуле, хоча я розумію, що потрібен час. І знаєш, що тобі заважає жити спокійним життям?

— Що, Родю?

— У тебе невпевненість у собі, як у дівчинки-підлітка, яка жила під пресом і не знала батьківської любові. Ти вже доросла жінка і маєш стати впевненою у собі, у своїх думках, переконаннях, діях. Ти маєш стати самотійною, як і я, — говорив Родіон схвильовано. — Я не повернувся у батьківське гніздечко, не сховався під їхніми крильцями, де тепло і не потрібно думати про гроші, — я хочу і стану самотійним чоловіком, який може захистити і оберігати свою кохану, родину. Ось тому я тут. А ще... Я мав зайняти місце загиблого друга. Поки ми тішилися коханням, він зі зброєю в руках відстоював свободу мою, твою і всієї нашої країни. Уяви, як би ми всі жили, коли б дали змогу ворогу просунутися далі нашою країною? Про яку власну свободу могла йти мова, якби вся країна її втратила? Зараз я тут, щоб жити зі спокійною совістю в майбутньому, а ти маєш там стати самотійною, і я впевнений, що все у тебе вийде!

— Навіть не знаю, — промовила Віталія після паузи. — Після розмови з мамою я знову відчула, як вона пресом тисне на мене.

Родіон повторив запитання, чим закінчилася їхня зустріч, але жінка вирішила не розповідати про умови, які їй поставила мати. Вона хотіла прийняти самотійне рішення, щоб потім не шкодувати, а якщо помилиться знову, то не буде нікого звинувачувати, окрім самої себе.

— Я подумаю над твоїми словами, любий, — сказала Віталія, уникнувши відповіді щодо розмови з матір'ю. — Я зателефоную тобі за три дні.

І знову Віталія залишилася на самоті зі своїми роздумами. У неї був час, щоб визначитися зі своїм майбутнім. Одним із варіантів було повернення додому, під опіку матері, яка б і з роботою допомогла, і матеріально. Віталія розуміла, що сплачувати за винайняте житло незабаром не зможе, заробити на власне — майже неможливо. Вона

лягла на диван, заплющила очі — так їй думалося легше. Мимоволі сплигло у пам'яті минуле життя в домі матері, коли все було під контролем тієї, повністю все, починаючи від одягу, зустрічей і особистого життя. Віталія згадала, як навіть материн портрет у неї в кімнаті лякав її настільки, що вона відверталася, коли перевдягалася. Жінка здригнулася від однієї думки, що все це може повторитися. З іншого боку, у матері лишилася її незакінчена робота, яку вона мала довести до ладу, — захистити кандидатську дисертацію і мати престижну роботу, можливість кар'єрного зростання. Віталія сумувала за своєю роботою, часом їй до нестями хотілося повернутися у той час, коли заходила до класної кімнати, поглядом охоплювала своїх вихованців, усміхалася, віталася і проводила заняття. Але Віталії хотілося ще більшого — відчутти любов матері. Повернувшись додому, вона мала шанс відчутти справжнє піклування матері. Віталія уявила, як мама повертається ввечері зі служби, усміхається, питає, як у доньки справи, та розповідає, як минув день, і накриває на стіл. Вони разом вечеряють, і мати хвалить страву, яку приготувала Віталія, потім сама мие посуд і каже:

— Доню, сядь біля мене, поговоримо!

Жінки сидять поруч, мама її обнімає, пригортає до себе ніжно, лагідно, як можуть робити лише матері, і Віталії так спокійно і добре на душі! Вона вслухається в нотки голосу мами і вірить, що ніяка біда їй не зачепить, погане омине стороною і все-все буде добре...

Віталія прокинулася, коли за вікном уже сутеніло. Вона згадала все і зрозуміла, що її рожеві мрії продовжилися приємним сном, але він скінчився, і жінка повернулася у реальність, де не було лагідної матері, лише її жорстокі умови.

«У мене лишилося два дні для роздумів, — подумала Віталія. — Ще є час, щоб визначитися».

Розділ 6

Минули три дні, а для Віталії — вічність. Вона так і не наважилася повернутися з покаєнням до матері і того ранку прокинулася дуже рано. Її розбудив гуркіт грому. Вітер шаленів, розхитуючи дерева за вікном, гойдав їх так, ніби намагався вирвати з корінням і пожбурити врізнобіч. Дощ лив як з відра, і все за вікном було схоже на картину аквареллю, на яку вилили склянку води.

Віталія довго стояла біля вікна, спостерігаючи за стихією, що розгулялася, потім пішла на кухню випити кави. Вона не знала, чи мати сама сьогодні зателефонує, чи потрібно їй зробити дзвінок, але те, що вона не хоче повертатися додому, — було вже вирішено остаточно.

Дзвінок від матері пролунав рівно о сьомій. Віталія рішуче взяла слухавку, привіталася.

— Час сплив, Віто! — почула вона голос матері. — Сподіваюсь, тобі його було достатньо, щоб прийняти правильне рішення?

— Так, часу вистачило, — спокійно промовила Віталія.

— Коли ти повертаєшся додому?

— Мамо, я не можу повернутися.

— Чому?! Тобі дав «слухну» пораду АТОвець?

— Ні, це моє і лише моє рішення!

— І що ти собі думаєш? Як житимеш без мене?

— Яюсь проживу. Влаштуюсь на роботу...

— На роботу?! — скипіла жінка. — На яку роботу? Після того, як ти осоромилася не лише на все місто, а й на область?! Хто тебе прийме на роботу, як усі знають, що ти — моральний виродок?!

У Віталії від цих слів потемніло в очах, але вона швидко опанувала себе.

— Я так не вважаю, — сказала вона впевнено, — і ти перебільшуєш, говорячи про мій сором.

— Ти диви! Отакої! Ти не вважаєш соромом, коли доросла жінка спить зі своїм неповнолітнім учнем?! Я переступила через себе, коли запропонувала тобі руку помічі, а ти... Ти відрубуюєш руку, яка протягується до тебе!

— Дякую, мамо, але мені не потрібна твоя допомога. Я сама влаштуюсь на роботу і житиму, як вважаю за потрібне, — сказала їй Віталія.

— Я тебе попередила! Іншого такого шансу в тебе не буде! — вже кричала у слухавку жінка. — Я не прийму тебе і не допоможу, якщо ти навіть приповзеш до мене на колінах і будеш цілувати мені руки!

— Мамо, послухай мене, я не повернуся і крапка!

— Якщо навіть здихатимеш під парканом?!

— Навіть так! На все добре, мамо! — промовила Віталія і вимкнула мобільний.

Розділ 7

Віталія рішуче була налаштована знайти роботу. Їй було не важливо, де саме зараз працювати, головне, щоб з дітьми, тому з самого ранку поспішила до дитсадка. Валентина їй повідомила, що там вихователька має йти у декретну відпустку, тож Віталія сподівалася зайняти її місце.

«Це краще, ніж чекати до самої осені, поки почнеться новий навчальний рік і може з'явитися вакансія вчителя у школі», — роздумувала Віталія, поспішаючи до дитсадка.

Завідувача закладу не було на місці, але методистка порадила його зачекати.

— Перепрощую, — привітно сказала жінка, — ви у якій справі? Можливо, я вам допоможу?

— Я дізналася, що у вас вихователька незабаром йде у декрет, тож хочу влаштуватися на роботу на її місце, — пояснила Віталія.

— Ой! Як добре! — зраділа методистка. — Знайти вихователя з освітою на таку зарплату не так уже й легко!

Підійшов завідувач, чоловік приємної зовнішності років сорока, запросив до себе в кабінет, і Віталія пояснила мету візиту.

— Пишіть заяву! — сказав чоловік і поклав перед нею аркуш паперу.

Віталія хвилювалася так, як на екзамені у виші, її переповнювали почуття і навіть пальці дрібно тремтіли, коли писала заяву.

— Тепер маєте підписати її у відділі освіти, — сказав їй завідувач.

Вона поспішила піти і вже за пів години сиділа в черзі у відділі освіти під кабінетом завідувачки. Віталія зайшла, подала заяву. Огрядна жінка за столом довго чи то читала її, чи про щось розмірковувала, а тоді спідлоба неприязно глипнула на відвідувачку, прикусила нижню пухку губу.

— Я не підпишу вам заяву, — промовила вона і відсунула від себе аркуш паперу.

— Чому?!

— Нема вільного місця.

— Але ж я там щойно була і завідувач дитсадка сказав, що їм потрібен вихователь!

— Можливо, можливо, — протяжно промовила жінка, — напевно, він не був у курсі, що я сьогодні вже призначила на це місце іншого спеціаліста.

— То що ж мені робити? — розгублено сказала Віталія. — Мені конче потрібна робота!

— То шукайте! — відповіла жінка і взяла теку в руки, давши знати, що розмова закінчена.

Віталія була у розпачі, але опускати руки не збиралася. Вона пішла містом і заходила у всі навчальні заклади, але вакансії не було. В одному з дитячих садків вона таки знайшла вільне місце вихователя і знову поспішила до відділу освіти. Історія повторилася — вона знову отримала відповідь, що вакантного місця вже немає. Втоmlена, Віталія ледь притягла ноги додому, вечеряти не захотіла, прийняла душ і лягла відпочивати, щоб наступного ранку знову йти на пошуки роботи.

День за днем Віталія обходила навчальні заклади, а коли щось знаходила бодай на пів ставки, то у відділі освіти весь час говорили, що такої вакансії вже нема. Наприкінці робочого тижня Віталія зрозуміла, що щось тут не так. Вона знайшла у школі місце вчителя, який мав поїхати на тривале лікування за кордон. Це була тимчасова робота, але вона погодилася і на неї. Із заявою знову поспішила у відділ освіти і вже не здивувалася, коли отримала відмову. Віталія швиденько повернулася до школи, і директор ще раз підтвердив, що вільне місце є. Жінка повернулася у відділ освіти, рішуче зайшла у кабінет завідувачки.

— Ви можете пояснити, що все це значить?! Чому ви мені весь час відмовляєте у роботі?! Можете пояснити? — ледь стримуючи гнів, запитала Віталія.

— А ви не здогадуєтесь? — жінка скривила рота у презирливій посмішці.

— Ні, — невпевнено промовила Віталія. — Поясніть, будь ласка.

— Вам мало одного розбещеного учня?

— Таке не повториться, я обіцяю.

— Хочете, щоб батьки дітей засипали мене скаргами?

— Я хороша вчителька, пишу кандидатську дисертацію, незабаром маю захиститися.

— Ви так і живете з коханцем-учнем?

— По-перше, він уже повнолітній, по-друге, він зараз в АТО. Я живу сама, знімаю житло і маю за щось жити. Мені потрібна робота, правда. Прошу вас, не відмовляйте мені.

Жінка підійшла до вікна, повернулася до неї спиною, помовчала.

— Мені вас навіть шкода, — промовила вона, не повертаючись до Віталії.

— То допоможіть мені! Дайте шанс!

— Не можу.

— Чому?!

— Ви самі маєте здогадатися.

— Невже...

— Саме так! Ми давно знайомі з Маргаритою Варфоломіївною, і я виконую її прохання.

— Я зрозуміла, — зітхнула Віталія. — Вибачте, більше вас не потурбую.

У Віталії від обурення всередині все клекотіло. Вона всього сподівалася від матері, але такої підлості не чекала.

— Мама хоче перекрыти мені кисень? Не вийде! — прошепотіла Віталія.

Ввечері їй зателефонувала Валентина, поцікавилася, чи влаштувалася подруга на роботу. Віталія розповіла їй усе, нічого не приховуючи.

— Що тепер робитимеш? — запитала Валентина.

— Знайду роботу деінде, — відповіла Віталія.

Наступні кілька днів Віталія витратила на пошуки роботи, але траплялися лише низькооплачувані, де зарплати не вистачило б на оренду житла та харчування. З кожним днем ентузіазм Віталії спадав, і вона почала втрачати надію.

— Валюшо, я справді невдаха, — сказала вона подрузі. — Хотіла стати самостійною, заробляти на себе, але в мене нічого не виходить. Ні-чо-гі-сінь-ко!

— Не треба впадати у відчай!

— То що мені порадиш, Валю?

— У тебе два виходи: або продовжити шукати роботу не за фахом, або виїхати з міста.

— І справді! Слушна думка! — зраділа Віталія. — Що мене тут тримає? Любов до рідного міста, де я зросла і знаю кожну вулицю?

Але місто мене не любить, не сприймає, тож треба, напевно, їхати кудись, щоб почати життя з нуля.

— Ти така молода, гарна і розумна! У тебе є всі шанси почати життя з чистого аркуша, — погодилася подруга.

Розділ 8

Володимир за звичкою прокинувся рано. У нього був вихідний, можна було б і поніжитися у ліжку зайву годинку, але не спалося. Ледь розплющив очі, одразу й підхопився з ліжка, як у казармі, заправив ліжку, акуратно, щоб жодної «зморшки» не лишилося, поглянув збоку і лишився задоволеним. За кілька хвилин заварив міцний чорний чай, налив у кружку, яка була вже такого кольору, як і сам чай. Посуд чоловік тримав у чистоті, а ось кружку рідко вичищав від коричневого нальоту. Кілька разів після того, як кружка була вичищена до блиску і мала білий, свій натуральний, колір, Володимир не міг її знайти, шукаючи за звичкою коричневу, а потім кілька днів чай йому здавався не таким смачним та мав незвичний запах, аж поки минало кілька днів і повертався знайомий смак чаю разом із коричневим нальотом. Раніше він був прихильником кави, але останнім часом бувало, що пекло у грудях, тож він чергував напої, збираючись поступово відмовитися від кави.

Володимир узяв кружку за металеву ручку, хоча вона була ще гаряча, вийшов з нею надвір, сів на ганок. Звідси йому було видно обриси куполів та хреста церкви, яку він з помічниками реставрував. То була гордість і справа його життя. З весни Володимир почав вести службу в неділю та у свята.

Чоловік ковтнув міцного чаю, запалив цигарку. Як же він любив такі миті! Коли можна сповна насолодитися народженням нового дня, вслухатися у шелест вітру, що прогулювався верхівками дерев, будив птаство, коли самотність не гнітить, а радує. Володимир чекав із завмиранням серця, коли над лісом з'явиться частина рожевого півкола. Світліло небо, набирало своїх звичних барв, коли почулися радісно збуджені голоси пташок, які вітали новий день.

«Якби ж могли так радіти кожному новому дню люди, то світ став би кращим, а люди — добрішими», — подумав чоловік, сьорбнувши гарячого напою.

Від подиху легкого вітерцю колихнулися травинки, гойднулися на тонких ніжках-стеблинах лісові квіточки й завмерли в очікуванні миті, коли можна буде розгорнути пелюстки назустріч сонцю. І ось воно поважно і величаво показалося півколом над верхівками дерев. Від

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ